

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

2022-02-17

Diarienummer

500-11085-2021

1(5)

Näringsdepartementet

n.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över en säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81) från Länsstyrelsen i Västerbotten (N2021/02620)

Beslut

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget i stort. De åtgärder som det nya dricksvattendirektivet ställer krav på tror Länsstyrelsen kommer att bidra till och säkra tillgången till dricksvatten över tid. Tillgången av dricksvatten och kvaliteten på dricksvatten skiljer sig åt i vårt avlånga land. Länsstyrelsen ställer sig frågan om behovet finns att ställa samma krav i hela landet? Det framgår också i utredningen att genomförandet kan anpassas om det finns särskilda begränsningar till följd av geografiska förhållanden.

I övrigt lämnar Länsstyrelsen följande synpunkter och förslag:

Definitioner

En definition av dricksvatten förs nu in i lag om ändring av livsmedelslagen, liksom i miljöbalken 5 kap, ”Med dricksvatten avses i detta kapitel allt vatten som antingen i sitt ursprungliga tillstånd eller efter beredning.....” ...osv. Vid vissa tillfällen kan definitionen av dricksvatten bli svårtolkad. Hur ser man till exempel på uttaget av dricksvatten i en grundvattenförekomst? Är det då tillrinningsområdet som blir styrande vad som är att betrakta som dricksvatten eller blir allt vatten i vattenförekomsten att betrakta som dricksvatten? Frågan vart gränsen ska dras kan behöva ett förtydligande.

Länsstyrelsen anser att ett så centralt begrepp som ”tillrinningsområden” för uttagspunkter för dricksvatten ska definieras. Om tolkningen av begreppet ska göras utifrån syftet med direktivet så kommer det att tolkas väldigt olika runt om i landet och skapa stor osäkerhet.

Riskbaserad metod för vattensäkerhet

I förslaget till förordning om ändring i vattenförvaltningsförordningen föreslås att frågor kring kvaliteten på dricksvatten ska ingå i vattenförvaltningens arbete.

Länsstyrelsen ser det inte som en självklarhet att frågan ska hanteras inom vattenförvaltningen. Frågor kring dricksvatten hanteras idag av länsstyrelsen i deras arbete med bland annat vattenskyddsområden, men även i den övergripande dricksvattenkontrollen. Det är viktigt att detta arbete inte går i "två spår". Det behövs ett bättre samarbete mellan dricksvattendirektivet och länsstyrelsens arbete med att bilda vattenskyddsområden.

Enligt förslaget ska vattenmyndigheten göra riskbedömningar avseende tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten. Länsstyrelsen anser att uppdraget bör ges till SGU som har mer kunskap på området.

Det framgår inte på vilket sätt tillrinningsområden till uttagspunkter för dricksvatten ska tas fram och som tidigare nämnts finns det inte heller någon tydlig definition på vad som avses med tillrinningsområde för uttagspunkt. Såvitt länsstyrelsen vet så finns det ingen samlad databas med geografiskt läge för alla uttagspunkter/brunnar för dricksvatten. De uppgifter som finns i vattentäktsarkivet innehåller inte den information som behövs och uppgifterna är ofta gamla. Att samla denna information kan bli tidsödande och om den ska fylla en funktion så måste den också kunna hanteras på ett likriktat sätt. Gällande vattentäktsarkivet behövs ett helhetsgrepp för uppdatering och underhåll för att den ska fungera som en kunskapsbas.

I många kommuner har man de senaste åren jobbat med att revidera gamla och fastställa nya vattenskyddsområden. Som stöd i arbetet har man använd den nya vägledningen som Havs- och Vattenmyndigheten tagit fram. Enligt "Vägledning och förvaltning av vattenskyddsområden" behövs vattenskyddsområden med föreskrifter enbart om det finns risker utifrån en genomförd riskbedömning. Det innebär att många producenter av dricksvatten redan utfört en riskbedömning. Som länsstyrelsen ser det så finns det nära samband mellan framtagandet av tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten och framtagandet av de olika skyddszonerna gällande vattenskyddsområden, i alla fall i de län där man använder grundvatten som dricksvatten. Det finns risk att föreslagna ändringar ger dubbelarbete för olika aktörer och myndigheter. Det framgår inte heller tydligt hur de framtagna riskbedömningarna är tänkta att i praktiken användas av kommunerna och länsstyrelsen.

Länsstyrelsen ser att det finns möjlighet att dra nytta av de utredningar som redan finns utförda kring tillrinningsområden och skyddsföreskrifter. Detta berörs inte i betänkandet och behöver utredas noggrannare. När det gäller vattenskyddsområden så tittas det på risker och dess föreskrifter skrivs utifrån risker. Hur förhåller detta sig till det arbete som vattenförvaltning får i uppdrag att göra? Rollerna behöver förtydligas. Dessutom kan även terminologin behöva ses över.

Det är viktigt att arbetet verkligen ger effekt och inte enbart blir ytterligare administrativt arbete.

Kontroll av råvatten och övervakning

I arbetet kring övervakning blir råvattenkontrollen viktig för att på sikt kunna få en samlad databas för dricksvatten. Råvattenkontrollen kan också komma till användning vid den riskbedömning som ska genomföras av tillrinningsområdet till vattenuttag. En obligatorisk övervakning av råvatten för att hitta risker, ta prover och bredda vilka parametrar som ska analyseras skulle behövas.

Råvattenkontrollen får dock inte enbart vara ett sätt att utveckla miljöövervakning utan man behöver fundera kring hur kontrollen också kan vara till nytta för dricksvattenproducenterna.

Vattenläckage

I lagen om allmänna vattentjänster föreslås en ändring som innebär ett tydligare ansvar för huvudmannen att även underhålla vatten- och avloppsanläggningen. Länsstyrelsen anser att det är bra med ett förtydligade gällande underhåll. Länsstyrelsen har idag tillsyn över att kommunen fullgör skyldigheten enligt 6 § att tillgodose behovet av vattentjänster. Det framgår i betänkandet inte vem som ska utöva tillsynen enligt 13 § vilket bör förtydligas.

Länsstyrelsen tycker det är bra att utredningen lyfter klimatförändringarna i åtgärden för att minska vattenläckage på ledningsnätet i landets kommuner. Länsstyrelsen delar bedömningen att utredningens förslag kommer vara bra verktyg i arbetet för att kommuner kan bli mer robusta mot klimatförändringar och indirekt bidra till kommunernas klimatanpassningsarbete.

Säkerhet och sekretess

Länsstyrelsen undrar hur utredningen har hanterat totalförsvarsperspektivet, utöver kapitlet som rör informationssäkerhet/säkerhetsskydd. Utredningen hänvisar i kapitlet som rör krisberedskap och olyckor till en tidigare genomförd utredning på området, men den utredningen hade avgränsningen att endast undersöka den fredstida krisberedskapen. Det finns därför en risk att totalförsvarsperspektivet/höjd beredskap inte i tillräcklig uträkning har beaktats i utredarens överväganden och förslag. Ska till exempel den riskbaserade metoden för dricksvattensäkerhet, som omfattar hela kedjan från tillrinningsområde till tappkran, även inkludera ett totalförsvarsperspektiv/höjd beredskap eller är det ett perspektiv som direktiven ej omfattar?

Ett stort flöde av information och geografiskt data kommer att behöva delas vilket kan bli ett problem med tanke på all sekretess som numera råder kring dricksvatten och läget på dricksvattenbrunnar. Det är kommunerna som har den information som behövs. Det är helt nödvändigt att den myndighet som ska jobba med frågorna får den information och det data som de behöver för att fullfölja arbetet.

Tillsyn

Förhållandena när det gäller länsstyrelsernas tillsynsansvar kommer att förbli oförändrade enligt utredningens förslag. Länsstyrelsen måste dock uppdatera sig om de nya krav som ställs i 2020 års dricksvattendirektiv och som rör länsstyrelsens ansvar för tillsyn och offentlig kontroll samt tillsynsvägläddande ansvar enligt miljö- och livsmedelslagstiftningen. I utredningen föreslås att länsstyrelserna ska ha ansvar för och följa upp frågan om förbättrad tillgång till dricksvatten och främjande av dricksvatten ur kran. Förslag på hur länsstyrelsen konkret förväntas jobba med dessa frågor är otydlig och behöver utredas.

Livsmedelslagstiftningen riktar sig i första hand till kommunerna gällande kontroll/tillsynsfrågor inom dricksvattenområdet, men länsstyrelsen har indirekt inflytande över deras arbetet i och med att revision av den lokala livsmedelskontrollen under ca tio år har bedrivits av länsstyrelsen. Detta system är dock under översyn för närvarande.

Man pekar i utredningen på att kommunen är ansvarig för flera delar i dricksvattenkedjan, men tar inte upp frågan att kommunen även är ansvarig för kontroll av densamma. Detta är en försvårande omständighet i en del kommuner, eftersom inspektören som ska ställa krav på verksamheten ibland är underställd samma chef/nämnd som ansvarar för vattenverket. Under de senare åren har dock olika lösningar införlivats i många kommuner för att minska liknande intressekonflikter.

Material i kontakt med livsmedel är ett helt nytt arbetsfält som tidigare inte haft någon utpekad kontrollmyndighet, men det har nu pekats på kommunerna avseende detta. Det är högst troligt att detta område behöver belysas, och kommunerna behöver vägledning och utbildning, både inom PBL och livsmedelsregelverket för att kunna ta sig an detta på ett bra sätt.

Risk för brist på diverse kemikalier och utrustning inom dricksvattenområdet har aktualiserats under pandemin, och här skulle sannolikt kommunerna behöva en gemensam planering för att hålla upp en betryggande beredskap för en eventuell bristsituation.

Finansiering

I utredningen framgår det att många myndigheter får uppdrag- (SGU, LMV, HaV, Folkhälsomyndigheten, Vattenmyndigheten mfl). Det kommer att bli många gränsdragningsfrågor som ska lösas. Myndighetssamverkan kommer att bli viktigt i sammanhanget liksom vägledning. Oavsett vilka myndigheter som ska genomföra uppdragen i utredningen kommer det att behövas resurser för detta. Om arbetet ska få en bra start så behöver beslut fattas snabbt och resurser fördelas skyndsamt.

Även verksamhetsutövaren/producenten av dricksvatten som idag har den bästa kunskapen i frågor kring både kontroll och rapportering kan behöva

resurser. Länsstyrelsen anser att extra finansiering skulle göra stor nytta hos kommunerna.

Det finns ett stort behov av att öka underhålls- och förnyelsetakten i ledningsnäten. Förändrat klimat och eftersatt underhåll är en av orsakerna till detta. Det saknas dock en diskussion eller något förslag på hur detta ska finansieras. Är det tänkt att höjd VA-taxa i kommunerna ska räcka för att klara av investerings-behovet eller kan det finnas fog för extra stöd i form av exempelvis statliga medel? Länsstyrelsen anser att det är viktigt att klargöra hur finansierings-frågan ska ordnas för att åtgärdsarbetet ska komma igång ordentligt, främst inom befintlig bebyggelse. Det kommer vara svårt för mindre kommuner med bland annat ett lågt invånarantal att investera i en förnyelse på ledningsnätet och att höja VA-taxan för att täcka upp kostnaderna.

Områdesskydd och säkerhetszoner

Områden skyddade enligt miljöbalken har ett formellt skydd, till exempel i form av ett vattenskyddsområde. Detta gäller inte automatiskt för skyddade områden enligt ramdirektivet för vatten. Processen med områdesskydd enligt 7 kap miljöbalken är omfattande och lång samtidigt som den inte är tvingande utan sker på frivilligt initiativ från dricksvattenproducenten. I artikel 7.3 i EU:s ramdirektiv för vatten finns också en möjlighet för medlemsstaterna att inrätta så kallade säkerhetszoner. Denna möjlighet har ännu inte införts i svensk rätt. Länsstyrelsen anser att frågan bör utredas för att skapa alternativ för kanske en snabbare process.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson med miljöhandläggare Brith-Lis Jacobsson som föredragande.

Kopia till

Anders.wannberg@regeringskansliet.se